

KULTŪRA

MENAS ✠ LITERATŪRA ✠ MOKSLAS

Tvilkanti tapatybė

Lvovas – gražus senas miestas, kurį jo gyventojai su pasididžiavimu vadina Vakarų Ukrainos sostine. Ir tai nėra tuščias garsas – miesto reikšmę atskleidžia jo praeities puslapiai, glaudžiai susiję ne tik su LDK, bet ir su Europos istorija (miestas kurį laiką priklausė Habsburgams, vėliau – Lenkijai). Jau nekalbant apie Lvovo senamiestį, kuris įtrauktas į UNESCO paveldo sąrašą. Apie kavą ir šokoladą, kuriais Lvovas garsėja nuo senų laikų.

Tokias žinias galima rasti Vikipedijoje. Bet tokia informacija – elementari, sausa, ji ir negali suteikti nieko kito, tik labai jau paviršutinišką įspūdį. Ko nepasakysi apie nuostabų kavos skonį, patirtą „Kavos kasykloje“ (taip šmaikščiai ukrainiečiai vadina kavinę, kuri šiek tiek primena ir muziejų, ir parduotuvę – čia iš žemės gelmių „kasama“ kava, yra net bėgiai, ant jų – vagonėlis, pilnas kavos pupelių, o leidžiantis į „šachtą“, reikia užsidėti šalną). Apie šokoladą – ne tik saldųjį, bet ir neįprastą – su druska, pipirais. Apie praeivių kalbą, skambančią gatvėse, „auksinę damą“, panašią į Barselonoje, Ramblos gatvėje matytus aktorius – gyvasias statulas. Apie tualetinį popierių su Putino veidu, kurio nusipirkau vietiniame turgelyje. Apie „banderivską kavą“, kurios irgi išsigijau – o kaipgi.

Ir, žinoma, mugė, Lvovo knygų mugė, į kurią mes, keletas lietuvių rašytojų, buvome pakviesti. Ji tokia nepanaši į Vakarų Europoje vykstančias knygų muges, kur viskas tvarkinga ir surežisuota, kur viskas aišku ir gal dėl to kiek nuobodu. Lvovo knygų mugė – netikėta ir gaiši, ir kiek keistoka, nes tikrai panaši į mugę, ir turgų. Ko vertos jau vien knygų palapinės po atviru dangumi (tokiose pas mus paprastai prekiauja tautodaikininkai ir medaus bei sūrių pardavėjai). Šiek tiek suglumau, bet paskui tariau sau – taip tau ir reikia, prie gero gyvenimo pratusi snobe: tikėjaisi Litexpo su iščiustytais stendais ir baisybe nereikalingų lankstinukų, liudijančių pagarbą ir dėmesį vartotojui?.. Še tau kuklias palapinaites, rūščius apsauginius, pro kuriuos niekaip nebūtum pralindusi, jeigu ne paslaugioji savanorė Dana, lydėjusi visur ir visada. O priedo – dar ir didelė nuostaba, kuri

Lvovas, Vakarų Ukraina

yra tikrasis gyvenimo ir kūrybos variklis. Ir kurią mes, pagal socialinį indeksą pakilę iš išsivysčiusių šalių sąrašo į labiausiai išsivysčiusių gretas, pamažu prarandame.

Nenoriu kalbėti apie politiką, nors jos būta – ir kalbose, ir toje pačioje mugėje: po muziejaus foje

vaikščiojo keli vyrai karine uniforma ir rinko aukas Ukrainos armijai. Juk čia viskas aišku kaip dieną: kiekviena agresoriaus užpulta tauta ginasi iš paskutiniųjų, o kuri nesigina, toji neverta laisvės, todėl nenuostabu, kad jos ir netenka. Iš Lvovo mane parlydėjo keistas jausmas, kad mes, lietuviai, tam

pame žioplais užsieniečiais, vėpsančiais į visa tai kaip į egzotiką ir saknčiais – o, visa tai ir mes išgyvenome, pas mus irgi taip buvo prieš daugiau nei dvidešimt metų... Kartais labai pravartu prisiminti, kad tai išgyvenome. Netgi ne prisiminti, o patirti. Pajusti uosle, skoniu, visais pojūčiais – kaip receptorius nutvilkančią aitrumą, kaip liūdesingą nuodą.

Jie, ukrainiečiai, nori būti europiečiais, trokšta būti Europos dalimi – tokia nuojauta visą laiką tvyrojo ore kaip šiltas ir sunkus rudens alsavimas. Jie ir yra europiečiai – tik truputį kitokie, nei mes. Dar neišmokę mandagaus apsimitinėjimo taisyklių ir tolerancijos, kuri neretai liepia būti pakančiam kvailybei, ir kuo kvailybė didesnė, tuo labiau ją toleruoti. Ukrainiečių europietišumas širdingesnis ir kovingesnis – kaip skydas, kuriu atbloškiamas priešas, nešantis melo vėliavą.

Renata Šerelytė

Yra toks blogas įprotis – neštis iš praeities visokį šlamštą, visai nereikalingus daiktus, kad kažkuriuo momentu sustotum ir suprastum, jog neįmanoma išsinešti šitiek vargo ir džiaugsmo, gyvenimas dovanoja per daug pagundų, pernelyg mielas dalykas tas gyvenimas, pakankamai trumpas, kad galėtum nupasakoti jį visą vienu ypu, ir pernelyg niūrus, kad atsirastų pašnekovų tokiam pokalbiui, kiekvieną vasarą tas pats: negali suprasti, daugiau praradai ar daugiau įgijai, ir viskas neįtikėtinu būdu tęsiasi, ir net vanduo pamažu įkaista, nes jame ritmiškai plaka lanksčios vaikų širdys.

Serhij Žadan. Ištrauka iš eilėraščio *Socializmas*

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2014 metams suteikė 24 000 Lt paramą šeštadieniui „Draugo“ priedui „Kultūra“, projektui „Lietuvos kultūros sklaida ir kultūros paveldo išsaugojimas bei lietuvių puoselėjimas pasaulyje“

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Tvilkanti tapatybė • **2-as psl. Lidija Veličkaitė.** Paženklink mus Taika ir Laisve! • **3-as psl. Stanislovas Abromavičius.** Spaustuvininkas Mykolas Morkūnas • **4-as psl. Lidija Šimkutė.** Baltos vairovoryktės. Eilėraščiai • **5-as psl. L. Vasiliauskaitė-Rožukienė.** Neregėta senovės italų tapybos paroda Vilniuje/ **Renata Šerelytė.** Naujos knygos • **6-as psl. Vidas Morkūnas.** Mirtis. Novelė • **7-as psl. Romualdas Kriaučiūnas.** Asmuo, šeima, visuomenė/ **Vida Mažrimienė.** V. K. Jonyno galerija pasitinka naujus eksponatus • **8-as psl. Kultūros kronika**

Kitame numeryje: Vaizgantas – didysis Darbininkas • Algirdui Landsbergiui – 90

Paženklink mus Taika ir Laisve!

Lidija Veličkaitė

Paženklink mus Taika ir Laisve! – šie žodžiai 2014 m. rugpjūčio 21 d. skambėjo Lietuvos kariuomenės Šv. Ignoto bažnyčioje Vilniuje, šv. Mišių, aukojamų už karį savanorį Artūrą Sakalauską, metu, minint 23-iasias jo žūties metines.

Paskutinės Lietuvos okupacijos aukos, Aukščiausiosios Tarybos Atkuriamojo Seimo gynėjo, kario savanorio Artūro Sakalausko žūties 23-ųjų metinių minėjimas prasidėjo jo gimtajame mieste Alytuje. 2014 m. rugpjūčio 7–8 d. Didžiosios kunigaikštienės Birutės ulonų batalione vyko kario savanorio Artūro Sakalausko vardo futbolo turnyras. Pereinamąją taurę laimėjo Krašto apsaugos savanorių pajėgų Žemaičių apygardos 3-ioji rinktinė. Laimėjusiai komandai taurę įteikė Artūro Sakalausko tėveliai – Genovaitė ir Pranas Sakalauskai.

Rugpjūčio 17 d. įvyko kario savanorio Artūro Sakalausko žūties metinių paminėjimas. Į jį atvyko Alytaus miesto meras Jurgis Krasnickas, miesto savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėjas Vytuolis Valūnas, Krašto apsaugos savanorių pajėgų Dainavos apygardos 1-osios rinktinės vadas mjr. Svajūnas Papiliauskas, Didžiosios kunigaikštienės Birutės ulonų bataliono atstovai, karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės atstovai, policijos, mokyklų ir visuomeninių organizacijų atstovai. Šv. Angelų Sargų bažnyčioje buvo aukotos šv. Mišios. Joms pasibaigus, vyko pagerbimo ceremonija šalia bažnyčios esančiose kapinėse prie kario savanorio Artūro Sakalausko ir karininko Antano Juozapavičiaus palaidojimo memorialo. Po to minėjimo dalyviai buvo pakviesti į Šv. Angelų Sargų bažnyčios kleboniją, kur, gerdami arbatą, prisiminė Maskvos pučą ir Artūro Sakalausko žūtį.

1991 m. rugpjūčio 21 d., žlungant pučui Maskvoje, sovietų armijos specialios paskirties dalinio kariai, atvykę automobiliu ir iki ausų ginkluoti, įsiveržė į Aukščiausiosios Tarybos Atkuriamojo Sei-

Paminklinis akmuo Artūri Sakalauskui atminti

mo karių savanorių saugomą teritoriją. Tarp jų įvykusio susirėmimo metu žuvo Alytaus rinktinės savanoris Artūras Sakalauskas ir dar du Alytaus rinktinės savanoriai buvo sužeisti. Artūro žuvimo vieta gatvėje pažymėta užrašu, o šalia kelio pastatytas paminklinis granito akmuo.

Po tos kruvinos kovos jau 23-ąją kartą šioje atmintinoje vietoje paminėti ir prisiminti tuos įvykius susirenka savanoriai, kariai, karininkai, Seimo nariai, signatarai, Vyriausybės nariai, nukentėjusieji Sausio 13-ąją, visuomeninių organizacijų atstovai ir visi tie, kuriems brangi Lietuvos Laisvė ir Nepriklausomybė.

Paminėjime kalbėjusi Seimo pirmininkė Loreta Grauzinienė pasakė, kad Artūro tėvai gali pelnytai didžiulis savo sūnaus žygdarbiu, nes jie iškiepjo jam meilę savo tėvynei. Juk Artūro senelis Antanas Letkauskas buvo 1919 m. Lietuvos Nepriklausomybės kovų dalyvis, Vycio Kryžiaus ordino kavaliereus.

Pirmininkė priminė Artūro mamos pasakojimą, kaip sūnus, dar besimokydamas mokyklos šeštoje ar septintoje klasėje, per Vasario 16-ąją su dviem klasės draugais klijavo trispalves vėliavas užrašą „Už laisvą Lietuvą“ ant klasės durų.

„O kokie tuomet buvo laikai ir kas už tai grėsė? Tad prisimindami Lietuvos laisvės gynėjus ir skaudžiuose įvykiuose paaukotas gyvybes ne tik pagerbiame šių didvyrių atminimą, bet ir nukreipiame žvilgsnius į savo tautos ateitį“, – kalbėjo Seimo pirmininkė.

Lietuvos kariuomenės sausumos pajėgų vadas generolas majoras Almantas Leika, kreipdamasis į susirinkusiuosius, sakė, kad 23-ąją kartą minime paskutinio kario žūtį dėl mūsų tautos nepriklausomybės, visų laisvės, troškimo gyventi pagal savo tautos valią. Aukštieji tautos nepriklausomybės idealai išlieka tol, kol prisimename didvyrius, kritusius kovoje

vardan šių kilnių idealų. Artūras – puikus patriotiškumo pavyzdys, drauge su savo bendražygiais suvokęs savo, kaip tautos sūnaus, pareigą ir įrodęs tai savo veiksmais. Simboliška, kad Artūro amžino poilsio vieta – greta ginklo brolio, pirmojo 1919 m. už Lietuvos nepriklausomybę žuvusio karininko Antano Juozapavičiaus. Kario savanorio Artūro Sakalausko pasiaukojimo dvasia išlieka aktuali ir svarbi šiandieną, kai visai netoli mūsų valstybės sienos vyksta karo veiksmai.

Paminėjimo vedėjo Gintaro Mikalausko pakviesta, kario savanorio Artūro mama Genovaitė Sakalauskiene dėkojo visiems susirinkusiems prie šio granitinio akmenėlio, kuris byloja meilę ir pareigą – didžiausią mūsų tautos vertybę. Ji priminė buvusį Baltijos kelyje ir stipriai laikiusi iš vienos pusės sūnaus ranką, iš kitos – sūnaus draugės Rūtos. Motina buvo tada labai laiminga, svajojo, kaip laisvoje Lietuvoje bus apsupta gausios būrio anūkių. Tačiau šiandien ji stovi prie granitinio akmens stipriai rankose spausdama grumstelį žemės, kuris sugėrė jos sūnaus kraują. Sunku ir skaudu šiandieną motinai. Bet ne jai vienai skaudu. Pasaulis verda ir kovos dėl nepriklausomybės nenutrūksta. Ji priminė Ukrainą, kurią, kovojančią dėl savo tėvynės nepriklausomybės, smaigia kruvinos sovietų rankos. Ten žūsta žmonės. Daug motinų netenka savo vaikų. Todėl mes turime būti budrūs ir vieningi, kad tos baisios rankos nesitiestų į mūsų tėvynę Lietuvą. Genovaitė Sakalauskiene paprašė tylos minutę pagerbti visus žuvusius už laisvę Lietuvoje ir Ukrainoje.

Krašto apsaugos savanorių pajėgų kariai iššovė tris atminimo salves kariui savanoriui Artūri Sakalauskui ir visiems, žuvusiems už Lietuvos laisvę, pagerbti. Prie paminklinio akmens kariui savanoriui Artūri Sakalauskui atminti, grojant Krašto apsaugos savanorių orkestrui, gėles padėjo savanorio tėvai Genovaitė ir Pranas Sakalauskai. Gėlių vainikas atneštas nuo Lietuvos Respublikos prezidentės Dalios Grybauskaitės, ministro pirmininko Algirdo Butkevičiaus. Seimo pirmininkė Loreta Grauzinienė pagerbė savanorį Artūrą Sakalauską padėdama gėles. Lietuvos kariuomenės vadovybės vardu gėles padėjo Lietuvos kariuomenės sausumos pajėgų vadas gen. mjr. Almantas Leika. Gėles padėjo Lietuvos Nepriklausomybės Kovo 11-osios akto signatarai, Seimo nariai, Artūro bendražygiai – Lietuvos kariuomenės kūrėjai savanoriai, Lietuvos kariuomenės krašto apsaugos savanorių pajėgų kariai ir kiti. Visų susirinkusiųjų vardu gėles buvo nuneštos ant laisvės gynėjų kapų Antakalnio memorialo.

Padėkojęs susirinkusiems, atėjusiems pagerbti Aukščiausiosios Tarybos Atkuriamojo Seimo kario savanorio Artūro Sakalausko atminimo, renginio vedėjas Gintaras Mikalauskas pakvietė visus dar neskirstyti, pabendrauti Lietuvos Respublikos Seimo II rūmų fojė.

Groja Krašto apsaugos savanorių orkestras

Paminėjimo dalyviai

Vinco Vyrukaičio nuotraukos

Nukelta į 8 psl.

Spaustuvininkas Mykolas Morkūnas

Morkūno spaustuvėje Čikagoje. Iš kairės: M. Morkūnas, C. Dėdela, V. Naudžius, A. Pargauskas ir V. Zavadskis, 1992 metai

Darbų pradžia M. Morkūno spaustuvėje Kaune. Iš kairės: Tautvydas Majauskas, Vidmantas Zavadskis ir Mykolas Morkūnas, 1993 metai

Stanislovas Abromavičius

Spaustuvė „Morkūnas ir Ko“ Kaune dirba jau dvidešimt vienerius metus. Pradėjo veikti 1993 metais nuomojamoje iš Kauno politechnikos instituto patalpose Studentų gatvėje su iš Čikagos atvežta spaustuvininko Mykolo Morkūno spaustuvės įranga (kompiuteriai, kopijavimo technika dvi ofsetinės spausdinimo mašinos, lankstymo mašina, popieriaus pjaustymo presas ir kt.). Įranga atkeliavo M. Morkūno, taip pat V. Naudžiaus, A. Pargausko, V. Valiūšaičio, J. Kazicko iniciatyva. Vadovauti naujai spaustuvei buvo pakviesti Žemės ūkio statybos projektavimo institute dirbę Tautvydas Majauskas ir Vidmantas Zavadskis. Prieš tai Vidmantas mokyti spaustuvininko darbo paslapčių buvo išvykęs į JAV.

Mykolas Morkūnas gimė Pajalio kaime, Vaškų valsčiuje, Biržų apskrityje, mokėsi Biržų „Saulės“ gimnazijoje. Ištėjo į Kauno metropolijos kunigų seminariją, tačiau dėl pašaukimo stokos jos nebaigė. 1940 metais, būdamas dvidešimt vienerių, pradėjo studijuoti ekonomiką Vilniaus universitete, tačiau okupacijos sujaukė jaunuolio gyvenimą. Jau tada Vilniuje jis turėjo nedidelę spaustuvėlę, spausdino antinacinį laikraštėlį „Laisvas žodis“. Pasitraukęs į Vakarų, Insbruko universitete studijavo politinius mokslus, apsigynė disertaciją, tačiau emigravęs į JAV sugrįžo prie spaustuvininko darbo. Jo spaustuvėje Čikagoje, veikusioje nuo 1961-ųjų iki pat 1992 metų, jau per pirmąjį dešimtmetį be nuolatinių spaudinių (jėzuitų „Sandaros“, skautų „Skauti-

jos“, Lietuvių fronto bičiulių draugijos „Į Laisvę“, periodinių leidinių „Aki-račiai“, „Lituanus“, „Metmenys“ ir kt.) buvo išleista apie 400 knygų. Šio nagingo ir darbštaus žmogaus ir jam talkininkaujančių bendraminčių rankomis išleista V. Mačernio poezija, „Laiškai mylimosioms“, J. Brazaičio-Ambrazevičiaus „Vieni vieni“, J. Girniaus „Žmogus be Dievo“, Henriko Nagio „Broliai balti aitvarai“ ir daugelis kitų. Pirmosios „Santaros-Šviesos“ rūpesčiu išleista knyga buvo K. Ostrausko „Kanarėlės“, prie kurios pasirodymo prisidėjo ir būsimasis prezidentas Valdas Adamkus. Knygos buvo spausdinamos lietuvių, anglų ir ispanų kalbomis.

Artimiausias M. Morkūno pagalbininkas ir visų spaustuvės darbų žinovas buvo Clemente Dedela, Argentinijos lietuvis, išmokęs šio amato ir atvykęs į Čikagą. Tuometinis laikraščio „Draugas“ administratorius marijonas kun. Albinas Spurgis pakvietė vaikina dirbti dienraščio spaustuvėje raidžių rinkėju. Jo tėveliai Dedelės iš Kavarsko į Argentiną atvyko 1928 metais, tad Clemente gimė emigracijoje, nebuvo lankęs lietuviškos mokyklos, bet greitai lietuviškai pramoko. Nuo 1964 metų jis dirbo M. Morkūno spaustuvėje, perprato spausdinimo techniką ir jiedu su Mykolu dirbo kartu tris dešimtis metų.

Sumanymas perkelti spaustuvę į Kauną Mykolui Morkūnui kilo jau pirmaisiais mūsų nepriklausomybės metais. Šis Lietuvos patriotas norėjo padėti atgimstančiai gimtinei, tad ieškojo galimybių persikelti į Lietuvą. Pasirinko Kauną. Pats atvyko į Lietuvą padėti organizuoti darbus, pažymėjo pirmosios knygos – Alekso Šato „Laisvė be tiesos – nelaisvė“ – pasirodymą. Čia būdamas, susitiko su kardinolu

Vincentu Sladkevičiumi, nuvyko pas Gėluvoje gyvenančią Antaniną Danielenę, aplankė Vilnių, Medininkus, Palangą.

„Sekdami Morkūno spaustuvininkų tradicija, išsikėlėme sau padarumo kriterijus. Susitarėme, kad nesivaikysime pelno, spausdindami priešiškos ideologijos knygas, – sako Tautvydas Majauskas. – Atsisakėme kriminalinių veikėjų ‘memorialų’, pornografinių spaudinių spausdinimo, pirmąją teikėme patriotinei literatūrinei, knygoms apie pokario partizaninį pasipriešinimą. Kasmet atspausdiname vidutiniškai apie 500 įvairių leidinių, tai nesunku suskaičiuoti, kiek jų iš mūsų spaustuvės skaitytoją pasiekė per 20 metų. Teikėme paramą jauniems autoriams.”

Senoji spaustuvės technika, atsiųsta iš Amerikos, tarnavo 10 metų. Atsirado modernesnių įrenginių, tad jos atkeliavo ir į „Morkūnas ir Ko“ spaustuvę. Greitai ir Lietuvoje tarp spaustuvininkų atsirado didelė konkurencija. Tačiau spaustuvė nenustojo remti studentų ir kitų jaunų autorių spaudinių. Sekdami buvusio savininko pavyzdžiu, Mykolo Morkūno spaustuvės vadovai Tautvydas Majauskas ir Vidmantas Zavadskis nusibrėžtą moralės kriterijų neperžengė visus 20 darbo metų.

1994 metais buvo įsteigta leidykla „Naujasis lankas“, kurios vadovu tapo Vidmantas Zavadskis. Šiuo metu leidžiami moksliniai, kultūriniai, informaciniai leidiniai. Nemažą dalį sudaro knygos pokario pasipriešinimo tematika, tremtinių atsiminimai, pasakojimai bei tiek pripažintų rašytojų, tiek ir pradėjančių autorių įvairūs literatūriniai kūriniai. Leidyklos vadovas Vidmantas Zavadskis suskaičiavo, kad per tą dvidešimtmetį jie išleido per tūkstantį knygų. Viena paskutiniųjų – „Sibiro vaikai“. Tai Lietuvos vaikų tremtinių autentiški atsiminimai. Vaikai, patekę į sudėtingas tremties sąlygas, badavo, gyveno apskurę, buvo alinami sunkaus fizinio darbo, žeminami. Savo atsiminimuose jie visa tai ir aprašė. Spausdinama 16 vaikų tremtinių prisiminimai. Anot Irenos Kurtinaitytės, ši knyga ir apie tai, kaip Sovietų Sąjunga, okupavusi Lietuvą, išnaudojo ir žalojo net vaikus. Mažieji ieškojo išeities atremti skaudžius okupanto siūstus smūgius, svajavo apie stebuklingą žemę – Lietuvą, pažįstamą iš tėvėlių pasakojimų. Didžiausia vaikų svajonė buvo grįžti į savo ir tėvėlių Tėvynę... Knyga išversta į anglų kalbą (išvertė Živilė Gimbutaitė) ir sėkmingai keliauja po svečias šalis. Įdomu tai, kad didžioji lietuvių kalba išleisto tiražo dalis buvo padovanota Lietuvos mokykloms.

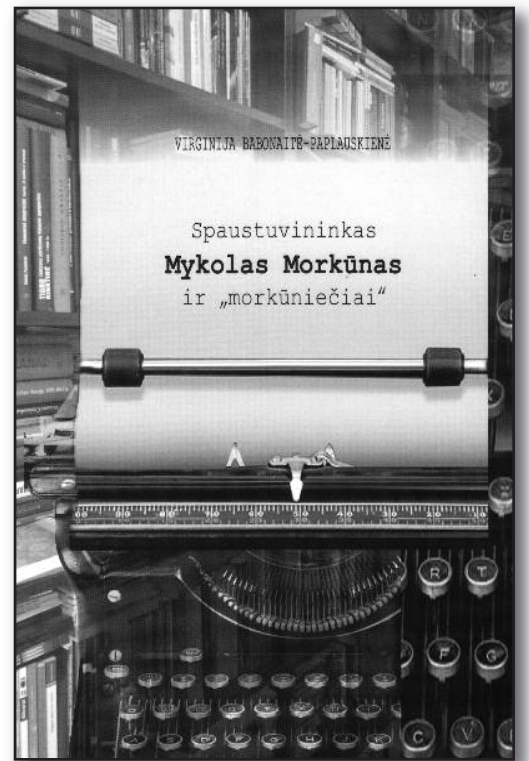
Beje, keturmetis Vidmantas Zavadskis su mama mokytoja Eugenija Zavadskiene, močiute ir broliais 1949 metais buvo ištremtas į Irkutsko srities Bochano rajoną. Tėvas Jonas Zavadskis, taip pat mokytojas, nuo 1945 metų buvo įkalintas Vorkutos lageryje, ten kalėjo, kol 1955 metais buvo išsiųstas į tremtį. Motina dirbo sunkius darbus kolūkyje. Į Lietuvą grįžo tik 1968 metais, senelės kapas liko Sibire.

Tautvydas Majauskas kilęs iš Ariogalos, lankė Gėluvos pradinę mokyklą, vėliau iškeliavo į Saugus (Šilutės r.). Baigė KPI, dirbo Žemprojekto skyriaus viršininku, buvo savanoriu 1991 metų sausio 13-os įvykiuose, sau-

gojo Lietuvos Seimą, apdovanotas Sausio 13-tosios medaliu. Dalyvavo „Į Laisvę“ fondo veikloje Lietuvoje.

M. Morkūno spaustuvė yra atspausdinusi didžiąją dalį Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos išleistų knygų. Tarp jų J. Daumanto „Partizanai“ ir J. Lukšos-Daumanto „Laiškai mylimosioms“, „Lietuvos partizanų Tauro apygarda 1945–1952“, „Didžiosios Kovos apygardos partizanai“, „Tremties vaikai“, „Partizanų Motinos“, „Laisvės kovų archyvo“ tomas ir kt. Kaune išleisti ir 31 žurnalo „Į Laisvę“ numeris, B. Brazdžionio, J. Blekaičio, A. Radžiaus, I. Urbono, kunigų Antano Paškaus ir Stasio Ylos knygos. Čia pasaulį išvydo rašytojų Algimanto Mikutos, Aldonos Elenos Puišytės, Roberto Keturakio, Liudo Gustainio, Jono Juškaičio, Marcelijaus Martinaičio, kun. Ričardo Mikutavičiaus knygos.

„Morkūno ir Ko“ spaustuvės Lietuvoje 20-mečiui išleista Virginijos Babonaitės-Paplauskienės knyga „Spaustuvininkas Mykolas Morkūnas ir ‘morkūniečiai’“. Joje LDK Gedimino ordino kavaliariaus Mykolo Morkūno ir jo bendražygių biografiniai duomenys, veikla, susitikimai su įžymiais žmonėmis, tarp jų ir artimu draugu Valdu Adamkumi. Surinkta ir atspausdinta daug istorinių faktų, kurie

Virginijos Babonaitės-Paplauskienės knygos „Spaustuvininkas Mykolas Morkūnas ir ‘morkūniečiai’“ viršelis

panaudoti ir šiame rašinyje.

Po M. Morkūno mirties, vykdamas į JAV atlydėta į Petrašiūnų kapinėse esantį menininkų panteoną, šalia žinomų žmonių: Stasio Santvaro, Bernardo Brazdžionio, A. ir A. Gustaičių, J. ir A. Grinių... Perlaidojime dalyvavo prezidentas Valdas Adamkus, mons. Alfonsas Svarinskas, Vytauto Didžiojo bažnyčios rektorius Kęstutis Rugevičius, giedotos giesmės ir Lietuvos himnas. Prieš ceremoniją iš M. Morkūno palikimo buvo pristatyta paroda „Kas apsakys tą ilgęsi“ iš velionio asmeninio archyvo, atkeliavusio į Maironio lietuvių literatūros muziejų Kaune. Ant kapo pagal velionio našlės Zinos Morkūnienės pageidavimą pastatytas paprastas, natūralus, neornamentuotas lauko akmuo su įrašu: *Spaustuvininkas dr. Mykolas Morkūnas 1916–1999.*

Spaustuvės bendradarbiai, žmonės, pažinoję dr. Mykolą Morkūną, dažnai aplanko jo kapą Petrašiūnų kapinėse, padeda gėlių ir prisimena gražius velionio darbus. □

Lidija Šimkutė

BALTOS VAIVORYKŠTĖS

Tarp vienos nuskindos ir kitos įžiebtos
liepsnos nejvardyta niekas

Giuseppe Ungaretti

Aldonos Ruseckaitės nuotr.

MINTYS

įvyniotos figų lapuose
taškosi
tarp
rododendrų
kabančių purpurinių vynuogių
vyno spalvos fotelio

KAŠTONŲ MEDIS

išsprogęs žiedais
kieme
mąsto
apie žmonių gyvenimus
stebėdamas buto langus

lapai niūniuoja
pavasario vėjyje

jų ašaros ir šypsenos
krenta į aikštę

AUŠRA KYLA

nusigręžus nuo jūros

klausosi
ką šnabžda
langai

ŠVIESOS CILINDRAS

krenta ant marmurinių grindų
plazdena užuolaidos
verda kava

Tavener'io „Apsauginis vualis“
krenta ant duonos, sūrio
raudono vyno, rankų ir rožių

medinės langinės
atsiveria ir užsidaro
pavakario vėjas
dejuoja švilpiančiam paskui saulę

UPĖ VIRPA

po asfalto dangumi

medžių dūmai glosto
miesto raukšles

GIESMIŲ GARSAI

iš nuošalios kaimo koplyčios
aidi per pilkus beržus ir
alsuojančius
legendomis piliakalnius

žodžiai
it prisiminimų lašai
smelkiasi venomis
į erdvę širdies
kuri žino
aš niekad negrįšiu

ODA UŽSILIEPSNOJO

nuo smelkiančios muzikos
vidaus variklis sukibirkščiavo

degti degti degti

akys mušė
*Mustt Mustt** ritmu
nesuvokdamos garso

šokėjai dangoraižiais raižė grindis
kūno elektros aukštybėse
pakludami perkūno trenksmui
žibui įžiebus galūnes

šok šok šok!

**Nusrat Fateh Ali Khan kompozicija*

KRAUJO LAŠAI

nuo amuleto
ilsisi tamsoje

žvakė nieko nepaisant
sau liepsnoja

žvaigždės
braido migloje
mėnulis
duria rožės spyglius

DEBESYS

blyksteli danguje

jūros pakrantės dumbliai kalbasi
su pėdom smėlyje

bangos kala uolas
apakintas saulės

laivai ir žuvėdros
šlaksto horizontą
vėjas išskleidžia bures

BALTOS VAIVORYKŠTĖS

nakties danguje
suminkština miego bangas
sapnuose

ar atsikėlę
galim išskaityti
baltą lakštą

vieta vietoje
be vietos

esu atsidavusi klaidai
neatsidavusi laikui

Neregėta senovės italų tapybos paroda Vilniuje

Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė

Pristatant XVI–XVIII a. laikotarpio skirtingų mokyklų 15-os meistrų italų tapybos parodą, kruopščiai metus rinktą (prižiūrint garsiam meno ekspertui Giorgio Baratti) iš įvairių Italijos regionų privačių kolekcininkų, Italijos ambasadorius Lietuvoje Stefano Taliani de Marchio pabrėžė, kad šie amžiai labai svarbūs – tuo metu gimsta kultūra.

Gian Jacomi Pandolfi. *Laiminantis amžinasis tėvas*. Aliejinė tapyba ant drobės, Pezaras, 1567–1637

Parodoje būta ir šėdevrų, pasaulinių baroko meistrų, tokių kaip Gvidas Reni (*Bakchas, spaudžiantis vynuogių kekę*, aliejinė tapyba ant drobės, Bolonija 1575–1642), Giam Pietro Rizzo, vadinamo Giampietrino, tiesioginio Leonardo Da Vinci pasekėjo arba jo paties (*Salvator Mundi*, aliejinė tapyba ant riešutmedžio, Milanas 1495–1521), Alessandro Turchi L'Orbetto (*Kristus su Mergele Marija ir šventuoju Jonu Evangelistu*, aliejinė tapyba ant akmens plokštės, Verona, 1578–Roma 1649), olando, manyta, keliavusio per Šveicariją ir Italiją, ten atostogavusio, Jan Hackaert (Hacker-tas) (*Peizažas su kriokliu ir piemeniu*, Amsterdamas 1629–1685, aliejinė tapyba ant drobės).

Parodoje buvo rodomi įvairių mokyklų (Romos, Milano, Venecijos, Neapolio, olandų) darbai, daugiausia religiniais motyvais, keletas peizažų ir vienas lankytojų dėmesį pritaustęs nuolankaus, malonaus veido merginos, besirengiančios smeigti durklą tarp savo apnuogintų krūtų portretas – Nicola Vaccaro Neapolyje 1640–1709 tapyta drobė *Lukrecija*. Apie drobės autorių Giancarlo Sestieri kataloge rašoma, kad jis buvęs jaunesnysis garsiojo Andrea sūnus, tapybą iškeitęs į teatrą (tapo Neapolio teatro „Šventasis Bartolomėjas“ sa-

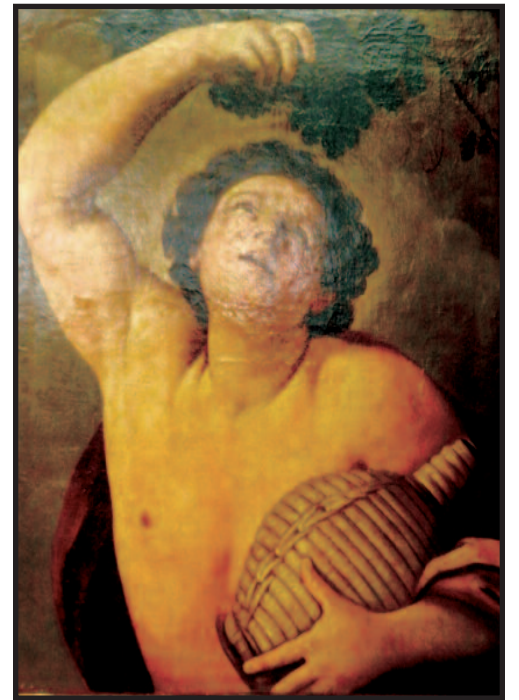
vininku), nes įsimylėjo dainininkę G. Zuffi, kuri meno ragavo garsiosiose Romos mokyklose, nuo 1679 m. iki pat 1687 m. kilusio meilės skandalo buvo pagrindinė minėto teatro aktorė. Remiantis Vaccaro biografu M. Izzu, *Lukrecijoje* galima įžvelgti mylimosios, kartu ir prostitutės vaizdinį.

Bendradarbiaujant su *Elysium* dailės galerija ir Giorgio Baratti, išleistas parodos darbų katalogas trimis kalbomis: italų, lietuvių ir rusų. Be kokybiškų atspaudų, jame tilpo įvairių meno kritikų pasisakymai, išsamūs darbų aprašymai, jų sukūrimo istorijos, autorystės versijos.

Parodos atidarymo metu skambėjo senovės italų muzika (to paties laikotarpio, kada nutapyti darbai). Muzikavo LMA studentės Lina Petkevičiūtė (klavesinas) ir Vera Talerko (sopranas). Galerijos lankytojai buvo vaišinami sūriu, vynuogėmis ir itališku vynu.

Ši paroda naujojoje galerijoje *Elysium* – jau trečioji. Prieš tai liepos mėnesį buvo surengta diplomato, aktoriaus, gero galerijos bičiulio Juozo Budraičio fotografijų paroda „Sienos ir žmonės“, joje rodytas neiškadruotas, nepagražintas Vilniaus senamiestis, dokumentika: kolegų menininkų portretai. Juozas Budraitis dalyvavo ir šioje parodoje,

Už galimybę išvysti itin retą kolekciją, kurios nepamatysi jokiame pasaulio muziejuje, vilniečiai dėkingi Italijos

Gvidas Reni. *Bakchas, spaudžiantis vynuogių kekę*. Aliejinė tapyba ant drobės, Bolonija, 1575–1642

ambasadai, jos ambasadoriui Lietuvoje Stefano Taliani de Marchio, Italų kultūros instituto Vilniuje vadovei Palolai Cioni, naujajai *Elysium* dailės galerijai, jos vadovei, veikliai kultūros vadybininkei Margaritai Bareikytei (jos galerija turi planų ir toliau šturmuoti tarptautinius vandenius) ir, žinoma, pirmiausia kolekcininkui ekspertui Giorgio Baratti, galerijos „Giorgio Baratti. Senovės menas“ įkūrėjui. Galerija taip pat yra ir antikvarinių meno kūrinių prekybos centras Italijoje. Beje, Giorgio Baratti yra konsultavęs prestižinius New Yorko Metropoliten, Varšuvos nacionalinį muziejus ir nacionalinę Washingtono galeriją. □

NAUJOS KNYGOS

Renata Šerelytė

Robertas Badaras, Danutė Jonušienė.
Toksikologo užrašai.

– Vilnius, Tyto alba, 2014

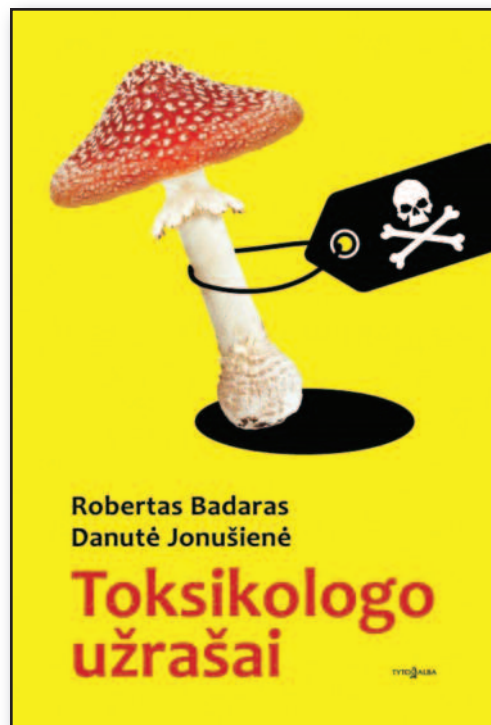
Šią knygą pasirinkau iš negrožinės literatūros dešimtuko – šalia buvo tokios, kurių pavadinimai žadėjo jei ne skaitymo malonumą, tai mažų mažiausiai dvasinį sukrėtimą: „Mokymas išlikti gyvam“, „Kaip sveikai išgyventi 150 metų“, „Kūno derinimas: malonus gyvenimas be vaistų“ ir t. t. Jų pavadinimai kaipmat susiplakė į bendrą krūvą, bet tai tik patvirtino, kad kurią iš jų bepaimitum, tavęs laukia neabejotinas gėris. Toks gėris yra bausis dalykas, ypač jeigu prisimintume Mefistofelio žodžius, taigi mano akys nukrypo į konkretesnes antraštes. Štai!.. „Toksikologo užrašai“ – taupus, aiškus pavadinimas, kažkuo primena „Užrašus apie Šerloką Holmsą“. Galima tikėtis tikro dalyko.

Taip ir buvo. Pirkdami dešimtukų knygas, pasitikėkite specialistų užrašais – kriminalistų, patologų – anatomų, teisminės psichiatrijos atstovų ir pan. Niekada nenusivilsite. Mistikos ir siaubo juose bus kur kas daugiau, nei ezoterinių romanų ir trilierių puslapiuose.

Ši knyga man priminė Palmiros Rudalevičienės knygą „Sužeistieji. Iš psichiatro užrašų“, kurioje gydytoja dalijosi savo medicinine patirtimi, glaudžiai susijusia su pacientų istorijomis. Tąsyk išpūdį paliko ne tik sudėtingos ligų istorijų peripetijos, bet ir savitiška visuomenės diagnozė: tamsumas ir neišmanymas, sergančiojo atmetimas, jo gėdijimasis ir netgi tyčiojimas iš ligonio (vienas jaunas verslininkas savo žmoną, susirgusią šizofrenija, žadėjo vaikyti aplink namą tol, kol ši „liausis kvailioti“). Įstrigo ir toks visuomenės apibrėžimas, kaip tikėjimas vaistų galia (tabletės gali pagydyti viską, net protinį neįgalumą), kuris primena gūdų pagonišką įsitikinimą, neturintį nieko bendra su gebėjimu mąstyti, klausytis, abejoti.

„Toksikologo užrašai“ – knyga, kurioje pateikiami ir nauji moksliniai faktai, ir neišblėsusios aktualijos, susijusios su toksikologija (pvz., „žvaigždžių“ mirtys, perdozavus narkotikų, vaistų ir alkoholio). Toksikologijos istorija glaudžiai susijusi su tuo, ką vadiname žmogaus prigimtimi, protu, siela. Todėl knygos puslapiuose, nedramatizuojant ir netirštinant spalvų (nebeletrizuojant) veriasi suluošinti žmonių gyvenimai, tragedijos ir tragikomedijos, netgi blyksteli juodojo humoro kibirkštėlės („marinuotas bizono šūdas“ kaip vaistas nuo pagirių ar narkomano motina – pedagogė, su kuria kalbėtis tas pats, kaip su mikrobangų krosnele). Manychiau, kad ši knyga, kaip ir P. Rudalevičienės „Sužeistieji“, pateikia savotišką psichologinį visuomenės portretą – mentaliteto, pažiūrų, išsilavinimo, papročių, nes kiekviena istorija neišvengiamai su tuo susijusi. Vienas kokaino paragavo iš smalsumo, kitas rijo anabolinius steroidus, nes norėjo patikti merginoms, o motina pedagogė („mikrobangų krosnelė“) buvo įsitikinusi, kad „kokybiško amfetamino“ vartojimas sūnui neturėtų pakenkti. Tai tas pats, kaip teigti, kad kepenis žudo tik toks „rašalas“, kaip „Klumpės“ ar „Sparnai“, o „Jack Daniels“ tik pagerina kepenų veiklą, mat yra kokybiškas ir kainuoja kur kas daugiau.

Naivios ir kartais savo naivumu (ar kvailumu) pribloškiančios mitologijos pavyzdžių knygoje apstu, todėl nereikia stebėtis, kad, pavyzdžiui, į narkotikus įklimpstama dėl nieko. O štai su prevencija reikalai prasti – autorius liudija, kad aukštiesiems mūsų valdininkams ir įstatymų leidėjams kur kas svarbiau prispausdinti plakatėlius ir prikurti popierinių pa-

ragafų, nei imtis konkrečių priemonių, pavyzdžiui, mokinių testavimo, kuris vykdomas visose privačiose JAV mokyklose. Žinoma, dažnai ir tėvams atrodo, kad tai – jų vaikų teisių pažeidimas.

Įdomu ir tai, kad intelektas, protas, kuris irgi tapo savotišku visuomenės stabu, priklausomybės atveju nieko nereiškia. Kuo didesni intelektiniai sugebėjimai, tuo didesnis pavojus tapti priklausomu. Kodėl? Todėl, kad intelektas „nukreipia savo protinius sugebėjimus, kad apgautų save ir kitus, kad galėtų manipuliuoti kitų jausmais ir siekti savo tikslų – toliau vartoti“ (p. 210). Visai kitaip priklausomybės ligos kontekste atrodo motiniška meilė, irgi vienas iš visuomenės stabų. Užuoat padėjusios, motinos dažnai tik paskatina savo vaikus nusiristi į dugną – vis iš meilės, iš gailėstingumo. Pačios perka narkotikus, nes negali matyti kenčiančio vaiko, nemato pro duris parduoti nešamų daiktų, netiki gydytojo žodžiais ir pan.

Tai gana žiauri knyga, kuri nori nenori įpareigoja peržvelgti mūsų visuomenės vertybes, nes priklausomybės ligų šviesoje nereta jų atsiskleidžia kita puse. Kai kurios transformuojamos taip, kad tampa neatpažįstamos: motinos meilė virsta bukaprotyste, gailėstis – nedovanotinu silpnumu ir nuolaidžiavimu, tikėjimas – užsispyrimu ar net kvailumu. Ir skaityti ją reikėtų ne dėl aštrių pojūčių ieškojimo (mirčių ir suluošintų likimų čia daugiau nei banaliame trileryje). Savikritiškumas – ne tik asmeninė, bet ir visuomeninė vertybė, kuriai išugdyti reikia nemažų pastangų. Ši knyga prie to prisideda.

Šįkart „Draugo“ skaitytojus supažindiname su prozininko Vido Morkūno kūryba. Vidas Morkūnas gimė 1962.07.11 Naujojoje Akmenėje. 1980 m. ten pat baigė 3-ąją vidurinę mokyklą (dabar – Ramučių gimnazija). Studijavo tuometės Valstybinės Konservatorijos Klaipėdos Teatros meno fakultete. 1992 m. Muzikos Akademijoje baigė Aukštusius kino scenaristų kursus (vadovas – S. Šaltenis). Gyvena Vilniuje. Nuo 2004 m. – LRS narys. Verčia iš vokiečių, rusų, anglų, lenkų kalbų. Išleisti du jo novelių rinkiniai – „Manekeno gimtadienis“ (2001, LRS leidykla) ir „Reportažas iš kiaušinio“ (2012, LRS leidykla). 2002 m. jam įteikta JAV lietuvių laikraščio „Dirva“ novelės konkurso II premija. 2010 m. – A. Vaičiuliaičio premija už mėnraštį „Metai“ išspausdintą novelę „Mirtis“. Ši novelė įtraukta ir į novelių antologiją „Debesis ant žolės. Lietuvių novelės antologija 1994–2014“ (2014, LRS leidykla). Ją pateikiame skaitytojams dėmesiu.

Mirtis

Novelė

Vidas Morkūnas

Vieškelio žvyras smagiai gurgždėjo po įkaitusią sportbačių gumą. Pro retus mūsų miškelio medžius – čia nei grybo, nei peteliškės, nei kokio žvėries – jau mačiau pirmuosius trobesius, kai staiga ji išpuolė į kelią ir – lyg kieno vejama – išoko tiesiai man į glėbį. Taip ir parsinešiau ją namo.

Tėvas iš neobliuotų lentų paskubomis sukaldė dėžę, gerai pritvirtino antvožą, ir ji apsigyveno pas mus, tiksliau, didžiuliame mūrinyje, kur buvo daug vietos, kaimynai laikė triušius, šieną, įvairius rakandus, kvepėjo sena geležimi ir voratinkliais, be to, čia stovėdavo ir viso namo gyventojų dviračiai. Po stogu nebylūs, vos atsidūrę lauke jie imdavo džergžti, kleksėti ir cypauti – kiekvienas vis kitokiu, savitu balsu. Aš atpažindavau visus.

Pro tyčia paliktą skylę mėginome ją šerti kopūstlapiais, morkomis, rūgštytėmis... Nieko neėdė, tūnojo dėžėje tylutė, greičiausiai susigūžusi, išspraudusi ir kurį nors kampą – pro tą vienintelę, visai nedidelę angą negalėjome jos matyti.

Nors tokį laimikį ketinau nuslėpti, jau patį pirmą vakarą aplink dėžę susigrūdė visi mūsų namo vaikai. Spausdamiesi prie nelygių, šerkerščiutuų lentų, kits per kitą jie pro skylę smalsiai žvilgčiojo į tamsą, bet taip nieko ir nepamatė. Dygios atšaižos įkyriai smigo į delnus ir skruostus, mūrinyje dvelkė drėgme ir bulvių daigais, visi nepatenkinti šaipėsi iš dėžės ir vieni iš kitų. Namuose laukė gardi vakarienė, mamos trankiai atidarinėjo langus ir šūkavo vardus.

Pamazu prie dėžės visi taip priprato, kad beveik niekam ji ir neberūpėjo. Tik kaimynės retkarčiais dar atnešdavo kokį skanėstą – naminės dešros galą ar lašinukų, ar sūrio, bet ji atkakliai nieko neėdė, taigi aplinkinių dėmesio nustojo visai.

Palėpėje, mažyčiame tvarkingame kambarėlyje, gyveno vienišas senukas, kurį visas namas mylėjo už ramų, smagų būdą. Senolis niekada niekuo nesiskųsdavo, nebambėdavo, nebuvo įkyrus ar suzmekęs. Jis netgi laikė avį. Tiksliau, žinojome, kad gyvulys – senuko, bet iš tikrųjų avį mėlėi paglobodavo kaimynai, mat toji gyveno mūrinyje, o pats šeimininkas iš palėpės beveik niekada nenusileisdavo ir savo augintinės kadų kada nebebuvė nė matęs. Ta avis buvo gražios pilkos vilnos, juodos nosies ir skvarbių, dievaži protingų akių.

Jaukia gulėjau gilioje patalo pusnyje ir klausiausi įtūžusio vėjo, kuris, įstrigęs lango rėme lyg spąstuose, mėgindamas ištrūkti blaškėsi ir šiaip, ir taip. Po didžiulį mūsų namą šliaužiojo, o gal kokiam plyšy jau merdėjo karštinčius skersvėjis. Jis taip pat gir-

dėjo šėlstant nartų jauną vėją ir pagiežingai šlerpštė: kada nors ir tu išgveręs klībikščiuosi palei pat trūnijančias grūdīs, suodinas, apgailėtinas virkausi kamine, lyg išmaldą rankiosi dulkelytes, o išsivadėjęs paskutinį kvapą išleisi ant slenksčio, negailestingai pritrėkštas durimis...

Naktį kažkas išplovė kaimyno triušius – visus šešis. Jis, žinoma, pirmiausia pagalvojo apie dėžę ir atėjo niurnėti. Rietenų išvengti pavyko, bet kalta liko ji. Tapo aišku, jog kai kurie kaimynai nuo šiol į mus baltakiusos.

Kruopščiai apžiūrėjome jos būstą – prieš žiemą tėvo apkaltą storu veltiniu, – bet neradome nė žymelės, kad būtų išsmukusi.

– Ei, ar esi ten?! – Nelaimėlių triušų savininkas spyrė dėžei į šonkaulius. Ir pats nustėro, aptvilkytas savo įžulumo. Mūrinyje taip nutyko, kad akimirka man pasidingojo – girdžiu, kaip kvepia šiurkšti mediena ir glotnūs sienų akmenys.

O kitą rytą...

Buvo vos praušę. Ant aštraus mūsų kiemo gruodo, ir dar priešais visų langus, tāsėsi žiauriai sužalota, mažne pusiau perplėšta višta. Bėdulė, kraupiai kvarkdama jau nebe savo, o kažkokios kitos gyvasties balsu, blaškėsi į visas puses, tai bandydama bėgti, tai šliauždama, o bjauriausiai atrodė įnirtingos, deja, naivios pastangos pakilti į orą. Pradėjo snyguriuoti. Višta kiemui dosniai aukojo garuojantį kraują, bet šis į žemę nesugėrė, mat ją dengė plonytė, spindinti ledinė skraistė. Visos kitos vištos kūpsojo jau prišalusios prie gruodo, nežemiškai gaivus vėjelis silpnais pūkšniais taršė baltas ir tamsrudes plunksnas. Vištos buvo pačios paprasčiausios, joms niekada nekildavo minčių, pavyzdžiui, apie tai, kad kur nors, gal visai netoli, gal kitoje gatvėje, o gal tiesiog anapus šio mūrinio gyvena lygiai tokios pat vištos. Jos niekada nieko neapgavo, nepuoselėjo jokių ypatingų norų, netroško keršto – o ir nebuvo už ką keršyti... Joms net nebuvo ko bijoti. Juk iš tiesų... Ar vištos – arba nekalti triušiai – bent pagalvoja apie tikimybę kristi aršiose, žūtbūtinėse kautynėse. Be menkiausio siaubo, užtat pavydėtinais ramiai ir su begaliniu pasitikėjimu vieną gražų rytmetį jos – ar jie – žvelgia į kirvuką šeimininkės rankoje...

Abejingas vėjas vis dar kedeno negyvas plunksnas, ir tik viena višta, prisispaudusi prie mūrinio sienos, atkakliai, lyg kokią pasipriešinimo vėliavą, kėlė kruviną sparną, o baltąją akį kreipė į nepasiekiamą dangų. Niekas neištarė nė žodžio.

Visą žiemą niekas su mumis nekaltė ir nepriekaištavo, net nepažvelgė į mūsų pusę. Miestelis skendėjo tyloje ir sniege, kuris buvo kaip niekad tikras – nepanašus nei į miltus, nei į putą ant barzdaskučio šepetėlio, nei į cukraus pudrą – tiesiog paprasčiausias sniegas. Jis jaukia gurgždėjo po šiltais griozdžiais batais, puikiausiai kibo į gniūžtes, buvo kaip dera švarus ir šaltas. Tik šitai nemaž nedžiugino, nes prieš mus nusiteikė visas namas – pustrėčio aukšto ir šalinamiai, ir pa-

lėpė, ir dar vienas priestatas, šiaip ūkinis, bet jau seniai gyvenamas, taigi – visi kaimynai. Kai kurie jų dar turėjo savų kaimynų – mums tolimesnių, gyvenančių kitoje gatvės pusėje, o tie turėjo kaimynų kitoje gatvėje. O miestelyje gatvių buvo ir daugiau... Lyg to būtų negana, mūsų kaimynų kaimynai kituose miesteliuose turėjo giminaičių, šie – ir kaimynų, ir tolimesnių giminių, kurių pažįstami bei gentys gyveno miestuose ir turėjo ne tik kaimynų, bet ir tetų bičiulių pusbrolių užsieniuose. O blogiausia, kad šioje minioje – tarp giminių, draugų, menkai pažįstamų žmonių, sutinkamų, tarkime, tik pirtyje – galėjo pasitaikyti, pakaktų, kad pasitaikytų vienas vienintelis asmuo, susirašinėjantis su kosmonautu...

Bet iš tikrųjų mudu su tėvu apie kosmosą retai kada pagalvodavome.

Naktinis speigas storai, tarsi lydymais taukais, aptepdavo langų stiklus ledu, o aš praurbindavau akelę ir žvelgdavau į mūrinių – kažin kaip ten ji? Kiemas sulig pirmo aukšto langais buvo užverstas dangaus patalų plunksnomis, atrodė, kad visas mūsų namas giliai nugrimzdęs į žiemos miegą – tar-

Algimanto Kunčiaus nuotr.

pais niekas nekrustelėdavo ištisas paras, nebent sucypdavo apsisapnavusi pelė, sugergždavo durų vyriai ar sausas kosulys prasmukdavo į kamina. Bet mudu su tėvu siautė atskira, vienamums lemta tylą, nuo kurios krūtinę spaudė sunkumas lyg nuo sprangių žeminių kriausių.

Buvome pasiryžę gintis iš paskutiniųjų, bet apšašę, nuolat sloguojantys kaimynų vaikai pro atviras mūrinių duris vis dėlto ne kartą apmėtė dėžę gniūžtėmis. Arčiau prieiti nesiryždavo.

Žinojau, kad naktimis ji rymo prie skylės ir liūdna akimi žvelgia į užpusytą kiemą, į ryškias sidabro žvaigždes, tarsi prišalusias prie juodo dangaus aksomo, žvelgia į mūsų buto ir kaimynų langus. Ar ji nutuokė, kas yra kvapai ir spalvos? Ar jautė šaltį? Ar svarstė, kam reikalingi metų laikai? Ar pažino meilę? O miegą, sapnus, kraujo skonį?

Pavasariop visur sugurgėjo upe-liukai, o aš klausydavau, kaip težta paskutinio sniego likučiai, kaip į atšylančios žemės gelmę smelkiasi žiemos įmygis ir visos nuoskaudos, kaip visur treška ir skimbčioja besirąžanti gyvybė. Upeliukai liejosi į didesnius upelius, šie – pro kitus kiemus, pro kitus miestelius – sruvo į upes, šios – dar toliau – į niekada man neregėtas jūras... Štai tada mes ryžomės išleisti ją pasilakstyti.

Tėvas kirviu atsargiai nuplėšė dėžės dangtį. Nuo malkų rietuvės į tą buveinę krito šešėlis, bet joje ir šiaip

tvyrojo prieblanda. Dėžės ertmė atrodė gerokai didesnė, nei iš tikrųjų galėjo būti. Nejučia žingtelėjome atatupsti. Taip pat nejučia apsigrėžėme ir kiemo purvynais nukėblinome namo. Pro langą mus – o gal dėžę – stebėjo kaimynė. Ji nuolat skųsdavosi nemiga, bet šiaip buvo geros širdies moteriškė.

Namie kažką skaitinėju ar snaudžiau, dabar jau nebeprisimenu, o tėvas gulėjo ant sofos ir nusistvėręs laikraštį galvojo visai apie ką kitą. Kaip ir aš. O ji tuo tarpu mankštino per žiemą surambėjusią sandarą: sėliojo, vartėsi pažliugusioje pievoje, keberiojosi į medžius, žaismingai vaikėsi žvirblius. Ilga ir puiki buvo diena.

Vakare tėvas vėl užkalė antvožą.

Pavasaris vis labiau išisėlo, naktys traukėsi, seko, ant sienų, ant pradžiūvusios žemės palikdamos sparčiai blunkančias šešėlių nuosėdas. Aplink metų metais užsigulėjusius apleistus daiktus, o ir pasieniais, patvoriais stiebėsi žolė, langų stiklus drebindo dušlūs ir visai nebaisūs griaustiniai.

Sykį paryčiais, dar dorai nepraušus, mus išbudino pašėlęs, net netikroviškas avies bliovimas. Subruzdavo visas namas. Tuojuo sudundėjo ir mūsų durys – belsta iš peties. Kažkas tiesiog išliejo įtūžį ir pasišalino. Kaimynai, susispietę būreliais, lūkuriaivo koridoriuose, virtuvėse. Vaikai malėsi po laiptais. Atrodė, šnibzdasi ir kikena nuzulintos pakopos. Niekas nesiryžo išeiti į kiemą. Ten apie laukus duris blaškėsi avis – blaškėsi ir bliovė lyg pamisėlė. Aušo. Gyvuliui nieko nebuvo nutikę. Tačiau viršuje mirė senukas – avies šeimininkas.

Nutaikiau progą ir nepastebėtas užkopiau į palėpę.

Ant stalelio lyg niekur nieko tiksėjo žadintuvas. Iš ketaus krosnelės bergždžiai plūdo kaitra. Velionis gulėjo lovoje po šiltu apklotu, šiek tiek pasukęs galvą. Stebėjo mane sustiklėjusios akies krašteliu. Senukas atrodė visai įprastai. Jokia grimasa neiškreipė gelsvoko jo veido, kuris ir gyvo niekad nebuvo atgrasus. Panašu, kad prieš pabaigą šio kūno nekamavo konvulsijos, o sielos – slogios nuodėmės. Įsmukęs skersvėjis šiek tiek išvėtė kambarį susitelkusią tvanką ir įniko žaisti visiškai žilų velionio plaukų sruoga. Pro langą mačiau balto debesies kraštelį. Iš apačios vis dar sklido slopus jau išvargusios avies bliovimas. Gyvulus nežinojo, kad šeimininkas nepajuto nei skausmo, nei siaubo – paprasčiausiai atsigulė ir išėjo.

Kaimynai buvo nepalenkiami. Mudviem su tėvu jie tiesiog uždraudė kuo nors prisidėti prie laidotuvių. Nutrūko bet kokie mūsų ryšiai su namo gyventojais. Net nežinojau, ar verta džiaugtis bent tuo, kad nepasiūlė išsi-nešdinti į kitą miestelį.

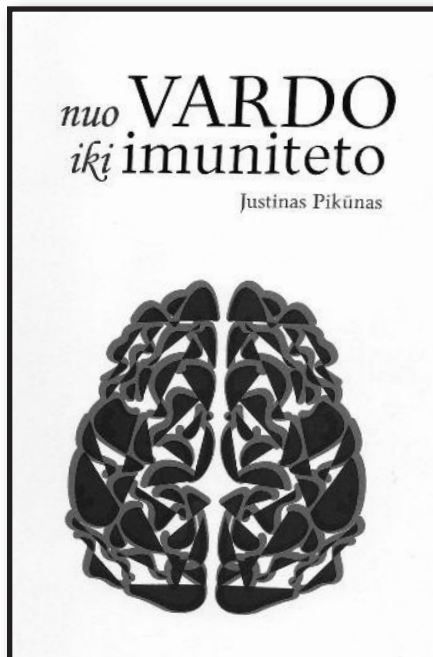
Dėžę aptikome su antvože iškiršta skylė ir akivaizdžiomis kažkokio stipraus cheminio žymėmis. Savaime suprantama, ji buvo dingusi. Iki pat rudens, iki antrųjų šalnų dar bandžiau ieškoti. Kartą nugirdau, jog įsitaisiusi ant slidžių akmenų mūsų upelyje graibo aukšles. Nulėkiau ten, bet spėjau pastebėti tik balkšvus kelių srovės nešamų žuvyčių pilvelius. Nuo tada nieko apie ją nebegirdėjome. Juk nepaskelbsi laikraštyje: dingo...

Pamazu atlyžo ir kaimynai. Mūsų santykiai vėl šilti, nuoširdūs. Kieme nutyla naminių paukščių lalesys, o mūrinyje kvepia sausomis malkomis ir raugintais kopūstais. Dienos ir vėl traukiasi, senka, ant sienų, ant stogų, ant debesų palikdamos skaidrios šviesos režius. Viskas būtų gerai, jei ne tas apmaudas: jau niekada nesužinosiu, kaip ji atrodė. □

Asmuo, šeima ir visuomenė

Romualdas Kriaučiūnas

Justinas Pikūnas. *Nuo vardo iki imunite-*to. Redaktorė Dalia Cidzikaitė. Ateities leidybos centras, Vilnius, 2014, 192 psl.

Knygos metrikoje rašoma, kad daugiau nei 15 knygų ir daugybės straipsnių autorius, Detroido universiteto (University of Detroit) profesorius emeritas dr. Justinas Pikūnas aktyviai rašė į JAV lietuvių, o Lietuvai tapus nepriklausoma, ir į Lietuvos spaudą. Nauja dr. J. Pikūno knyga – lietuviškoje spaudoje paskelbtą jo straipsnių psichologijos temomis rinktinė. Šioje knygoje autorius apžvelgia žmogaus kelią nuo vaikystės iki brandaus amžiaus, pažėrdamas teorinių ir praktinių nurodymų individui, šeimai, bendruomenei ir tautai. „Dr. J. Pikūnas yra įsitikinęs, jog Lietuvos kelias yra krikščioniškas kelias, kuriuo einant reikia kaskart vis sąmoningai stiprinti savo moralę bei dvasines vertybes, tuo pat metu nepamirštant psichologinės ir fizinės sveikatos“. Mįslė man lieka pats knygos pavadinimas ir ten slypintis simbolizmas.

Įvardiname rašinyje knygos redaktorė dr. Dalia Cidzikaitė glaustai aptaria ilgą autoriaus gyvenimą ir pasiekimus. Autorius pristatomas ir kaip „žaliavalgytės propaguotojas ir praktikas“, nemažai šios knygos straipsnių paskyręs fizinei žmogus sveikatai. Jau išėjęs į pensiją, jis susidomėjo sveiko maitinimosi ir ilgaamžiškumo teorijomis bei praktiškais. Redaktorės teigimu, J. Pikūno vizija - visavertė ir drausminga asmenybė, sėkminga asmeniniame gyvenime, mokanti patenkinti savo fizinius, dvasinius ir intelektualinius poreikius ir įsipareigojusi visuomenei. Savo trumpame žodyje nauja knyga džiaugiasi dr. Tomas Girnius, Šiaurės Amerikos ateitininkų tarybos pirminkas.

Knygą sudaro dvidešimt penki rašiniai. Prie kai kurių nurodyta, kur jie anksčiau buvo spausdinti. Neaišku, ar nors vienas straipsnis buvo specialiai parašytas šiai knygai. Rašinių tematika įvairi, bet galėjo būti sugrupuota į keletą skyrių. Dabar skaitant jaučiama, lyg būtų šokinėjama nuo vienos temos prie kitos, tačiau tai knygos vertės nesumažina. Knygoje gvildeamos tokios temos: pagalba sau ir ki-

tiems, žmogaus laimė, meilė, talentai ir jų ugdymas, kompiuteris, Lietuvos universitetai, Lietuvos ateitis, psichologinio brendimo kriterijai, vyro ir moters stiliai, įtampa, baimė, rūpesčiai, alkoholis/narkotikai, stipri sveikata, vertingiausia mityba, imunitetas, bendravimo įgūdžiai, pagalba sau ir jos šaltiniai, kol lietuvių tauta dar gyva – ir optimalios sveikatos vizija.

Kaip dr. Tomas Girnius pastebėjo, ne viename straipsnyje ataidi pesimizmo gaida, susijusi su Lietuvos padėtimi ir lietuvių tautos ateitimi. Aš prisibijau, kad tai gali būti ne pesimistinės, bet realistinės pastabos ir pranašystės. Štai pora pavyzdžių. „Nesugražinus išvykusiųjų ir be jungtinių pastangų tautiškai auklėti vaikus ir jaunimą gali sektis kur kas blogiau. Nūnai juodi debesys virš lietuvių tautos tirštėja“ (59 psl.). Apibendrinamas intensyvią emigraciją iš Lietuvos, autorius teigia, kad modernaus gyvenimo sukurių ir audrų išvengti neįmanoma bėgant nuo žmonių, traukiantis į pasyvumą ar keliaujant į tolimą nuosąlį. Pirštu duriama ir į tautoje siaučiantį girtuokliavimą, nepažabotą korupciją, daugėjantį sunkių nusikaltimų skaičių ir smurtą. Lietuvoje pasigendama bazinio teisingumo. Ten tebėra tie patys sovietinės sistemos tešėjai, prokurorai.

Kitoje vietoje įvertinami Lietuvos universitetai. „Daugelio universitetų vadovaujančiųjų (rektorijų, dekanų, katedrų vedėjų) mąstysena tebėra apraizgyta sovietiniais voratinkliais, jų smegenys veikia ta pačia kryptimi, kaip ir anksčiau, mažai kas originalaus sukuriama, laukiama postūmių iš valdžios ir užsienio institucijų“ (75 psl.). Autorius rašo, kad šiuo metu Lietuvoje yra 22 universitetai ir 23 kolegijos. Tuo pačiu klausia: „Jeigu dviejų kalbų (ir keturių tarmių) geografiškai išsiplėtusiai Norvegijai pakanka keturių universitetų, kodėl Lietuvai reikia 15 ar daugiau?“ (77 psl.).

Kitoje knygos vietoje autorius siūlo minčių ir elgesio formulę – atrasti savyje užslėptus išteklius ir sukurti gerą „aš myliu, aš noriu, aš galiu“ motyvaciją. Norint pasiekti rezultatų, siūloma naudotis asmeniniu apsisprendimu, specifinių uždavinių išryškinimu. Kai kuriuose rašiniuose labai aiškiai nurodomos elgesio gairės – ką daryti, kaip tvarkytis, kaip realizuoti užduotis. Daugelį rašinių labai tiktų jauniems tėvams ne tik paskaityti, bet kartu suėjus juos aptarti. Ir nors knygoje apie tai neužsimenama, tačiau išeivijoje pasitaiko daugybė progų, kai vaikai atvežami į šeštadienes mokyklas, skautų sueigas, ateitininkų susirinkimus, o tėveliai kantariai jų laukia ir galbūt tuo metu nuobodžiauja. Tai auksinė proga panaudoti turimą laiką savo ir savo šeimos gerovės kėlimui.

Dr. Dalia Cidzikaitė savo rašinio pabaigoje rašo, kad 94-erių metų dr. Justinas Pikūnas yra vis dar stiprus tiek fiziškai, tiek psichologiškai. „Jo garbingas amžius ir sukaupta patirtis leidžia profesorių pelnytai laikyti psichologu-imunologu praktiku...“ Ačiū autoriui už vertingą knygą, o atėjus sausio 7-ajai, kuomet dr. Pikūnui sukaks 95-eri, linkiu jam ilgiausių metų.

Reikia įterpti du patikslinimus. Toronto mieste Kanadoje leidžiami „Tėviškos žiburiai“ tebėra savaitinis laikraštis, o ne mėnraštis, kaip rašo re-

daktorė (13 psl.). Toliau pats knygos autorius rašo, kad JAV medikai, kurie neturi medicinos daktaro laipsnio, negali net prisiliesti prie ligonių (74 psl.) Netiesa! Tūkstančiai medicinos slaugių, gydytojų padėjėjų, fizinių terapeutų ir nemažai kitų specialistų pacientus ne tik paliečia, bet tuo pačiu jiems daug padeda.

Mano žilus antakius privertė pakilti autoriaus nuomonė apie J. K. Rowling parašytą Hario Potterio knygų seriją. „Noriu patarti šios serijos neskaityti vaikams iki 14–16 metų amžiaus. Moralinio pojūčio žadinimas, smalsumo ir kūrybingų minčių ska-

tinimas jaunuoliuose gali juos praturtinti, nes tai žadina jų emocijų skleidimą ir intelektualinę plėtrą. Jei šias knygas vaikai perskaitys paauglystėje, jiems nereikės daug vėliau 'sugrįžti' į burtininkų pasaulį ir žavėtis horoskopais, burtais, reinkarnacija ar užkerėjimais“ (81 psl.). Man atrodo, kad ką tik pateikta citata sau prieštarauja ir lieka neaišku, kas siūloma.

Pabaigai norėčiau pakartoti dažnai Lietuvoje išleistų ir mano aptartų knygų aprašymuose pateikiamą pastabą, liečiančią svetimų žodžių ir tikrinių daiktavardžių sulietuvinimą. Štai pora pavyzdžių: rutina, rezultatyvus, stresoriai, modifikavimas, Carlos Rogersas, Gordonas Allportas, Zigmundas Froidas ir t.t. Mano kaime sakėdavu, kad prieš vėją nepapūsi, bet aš su tuo nesutinku ir todėl vėl pučiu. □

Vytauto Kazimiero Jonyno galerija pasitinka naujus dovanotus eksponatus

Į V. K. Jonyno galeriją neseniai iš JAV atkeliavę 2 įspūdingo dydžio eksponatai yra įžymaus lietuvių dailininko V. K. Jonyno (1907–1997), dirbusio Lietuvoje, Europoje ir JAV, sienų mozaikų modeliai „RŪPINTOJĖLIS“ ir „ŠV. KAZIMIERAS“.

Originalioje architektūroje jie turi užrašus „Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia“ ir „Apsaugok, Aukščiausiasis, tą mylimą šalį“ tačiau mus pasiekusiose modeliuose tokių tekstų nėra. Šios mozaikos V. K. Jonyno buvo sukurtos 1963 m. Šiluvos Dievo motinos koplyčiai Nekaltojo prasidėjimo katedrai (Shrine of the Immaculate Conception, Washington, DC). Į V. K. Jonyno galeriją atkeliavusius kūrinius kilniaširdiškai padovanavo Jungtinėse Amerikos Valstijose gyvenanti IRENA JONYNIENĖ, dovaną dedikuodama savo mylimo vyro VYTENIO JONYNO atminimui. Galerijai, kuri disponuoja daugumoje tik kameriniais V. K. Jonyno molbertinės tapybos, skulptūros, akvarelių ir piešinių kūrinių, ši dovana yra didžiulis pastiprinimas, todėl labai dėkojame mecenatei už galimybę optimaliau reprezentuoti V. K. Jonyno kūrybos platumą ir dailininko talento viršukalnes. Šiuose mozaikų modeliuose, pasižyminčiuose giliu dvasingumu, žiūrovai galės matyti harmoningą kolorito visumą, V. K. Jonyno piešėjo talentą. Figūros atliktos nepriekaištinga profesionalo ranka, kompozicijose perteiktos subtiliai dailininko išreikštos tėvynės ilgesio nuotaikos, o fono detalės pra-

V. K. Jonynas. Šv. Kazimieras

turtintos toliuose paliktos tėvynės istorinius įvykių, būties, architektūros vaizdais. Muziejus dėkingas ir KASTYČIUI LATVIUI, skyrusiam savo lėšas eksponatų persiuntimui. Išpakavus dėzes, buvo matyti, kad eksponatus į tolimą kelionę palydėjo mylinčios rankos, taigi galime pasidžiaugti, kad abiejų kruopščiai supakuotų mozaikų projektų, sėkmingai perkurtųjų okeano platybes, būklė puiki. Tikimasi, kad šie monumentalūs kūriniai, jau dabar sukėlę didžiulį visuomenės susidomėjimą, bus lyg tiltas tarp praeities ir dabarties, priartins pasaulio toliuose pasklidusią kūrybą, atvers naujus tyrinėjimų horizontus. Nuo 1993 m. Druskininkuose gyvuojanti V. K. Jonyno galerija, kur, regis, dar girdėt V. K. Jonyno žingsnių aidas, visuomet propaguos tikrąjį meną, o šios galerijos mecenatai, aukotojai ir globėjai liks mūsų atmintyje kaip Gerosios vilties ir Meilės Lietuvai nešėjai.

V. K. Jonynas. Rūpintojėlis

Vida Mažrimienė

Kultūros kronika

Nuo rugsėjo 11 iki lapkričio 9 d. Lietuvos žiūrovams bus pristatomas išskirtinis dailės projektas „Paryžiaus mokyklos dailininkai iš Baltarusijos. Iš AB ‘Belgazprombank’ kolekcijos, muziejinių ir privačių rinkinių“. Unikali ekspozicija, pirmąkart rodoma už Baltarusijos ribų, yra koncentruotas XX a. pradžios Paryžiaus mokyklos (École de Paris) menininkų, gimusių Baltarusijoje ir vėliau tapusių pasaulinėmis garsenybėmis, kūrinių rinkinys. Paveikslų kolekciją sudaro Marco Chagallo, Chaïmo Soutine’o, Pinchuso Krémègne’io, Michelio Kikoïne’o, Ossipo Lubitcho, Ossipo Zadkine’o, Schragos Zarfino kūriniai.

Tarptautinė paroda ne tik suteikia išskirtinę progą meno gerbėjams pamatyti Baltarusijoje saugomus Paryžiaus mokyklos dailininkų kūrinius, bet ir atskleidžia Europos moderniojo meno ryšius su Baltarusijos ir Lietuvos dailės procesais.

2014 m. rugsėjo 8 dieną Vilniuje prasidėjo kasmetinė senosios muzikos šventė – XXIV senosios muzikos festivalis „Banchetto musicale“. Daugiau kaip dvi savaites truksiantis rudens festivalis šiemet klausytojus dar pakvies į septynis koncertus, kuriuos surengs Lietuvos ir užsienio atlikėjai, pateikdami išskirtines senosios – viduramžių, Renesanso, baroko muzikos programas, šiemet aprėpiančias ne vien Vakarų tradiciją, bet ir egzotiškąsias Rytų šalis. Klausytojai išgirs ne tik labiau mums pažįstamus Vakarų Europos liudijimus, bet ir iš Rytų kilusį muzikinį paveldą, čia skleisis netikėti susitikimai – skirtingų pasaulių, įvairių tautų, skirtingų religijų.

Naują premjerą ruošia režisierius Jonas Vaitkus. Po jo skalpeliu – ne tik legendinė Williamo Shakespeare’o pjesė „Karalius Lyras“, bet ir spektaklyje vaidinantys aktoriai. Rugsėjo 20 ir 21 dienomis Lietuvos rusų dramos teatre J. Vaitkus žiūrovams ketina atverti gyvą žmogiškosios prigimties nervą ir atskleisti nuogą aktorinį talentą. Pasauliui švenčiant 450-ąjį W. Shakespeare’o gimtadienį, ši premjera pradės naują Lietuvos rusų dramos teatro sezoną. Karaliaus Lyro vaidmenį atliks „Aukšinio scenos kryžiaus“ savininkas aktorius Vytautas Anužis.

Į Nacionalinį muziejų – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmus – su ypatinga palyda ir apsauga specialiu transportu atgabentos unikalios vertybės – dar niekam nerodytas ir mažai žinomas 34 gobelenų rinkinys. Istoriniai audiniai priklauso privačioms kolekcijoms, sukauptoms Italijoje, Jungtinėje Karalystėje, kitose Europos šalyse ir JAV. Integruoti į atkurtus istorinius reprezentacinius interjerus pristatančias Valdovų rūmų muziejaus trečio aukšto menes, bemaž 25 mln. litų įkainoti XV a. pabaigos – XVI a. senieji monumentalūs meniniai audiniai bus pristatyti parodoje „Europos Viduramžių ir Renesanso gobelenai. Gijomis išaušta istorija“.

Tarptautinėje parodoje bus eksponuojami svarbiausiuose XV a. pabaigos – XVI a. meninių audinių centruose Nyderlanduose (Belgija, Flandrija), Prancūzijoje ir Italijoje išaušti seniausi gobelenai, puošę daugelio Europos valdovų, žymių didikų, Bažnyčios aukštųjų hierarchų rezidencijas ir bažnyčias. Tokie meniniai audiniai nuo XVI a. pradžios taip pat dabino Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rūmus, kiek vėliau buvo kaupiami ir Vilniaus katedroje, Lietuvos didikų rezidencijose.

Tradiciškai kasmet rengiamiems intensyviems dviejų savaitių lietuvių kalbos kursams Berlyno Humboldtų universitete šį kartą pasiryžo 15 studentų – filologai, istorikai, politologai ir kitų sričių specialistai, turintys akademiškus ar kitokio pobūdžio interesus studijuoti lietuvių kalbą. Rugsėjo 11 d. į svečius pasivietė Lietuvos ambasada Vokietijoje aptarti įgytas žinias ir artimiausią supažindinti su Lietuva. Kursų dalyvius pasveikino Lietuvos ambasadorius Vokietijoje Deividas Matulionis. Jis taip pat pabrėžė, kad lietuvių kalbos kursai Humboldtų universitete jau virsta tradicija, kiekvienais metais atsiranda būrys atkaklių studentų, pasiryžusių dvi savaites intensyviai gilintis į nelengvą seną indoeuropiečių kalbą. Iki rugsėjo 12 d. trukusiuose kursuose Berlyno Humboldtų universitete lietuvių kalbos mokėsi 15 įvairių specialybių studentų bei doktorantų iš Berlyno ir kitų Vokietijos miestų. Juos lietuvių kalba sudomino dėl skirtingų priežasčių: lyginamoji kalbotyra, ketinimai studijuoti ar dirbti Lietuvoje, kiti akademiniai ir asmeniniai interesai.

Taika ir Laisve

Atkelta iš 2 psl.

Jau tradiciškai į paminėjimą iš Alytaus atvyksta etnografinis kolektyvas „Dzūkų pulkucis“, vadovaujamas Antaninos Urmanavičienės. Kolektyvo atliekamas dainos tauta žino, tad visi buvo kviečiami dainuoti kartu. Įsiterpdami tarp dainų, aktualiomis temomis pasidalijo keletas minėjimo dalyvių.

Nepriklausomybės gynėjų sąjungos pirmininkas Arnoldas Kulikauskis priminė, kaip Laisvės pašaukti ir Sąjūdžio suvienyti kūrė krašto apsaugą, būrė savanorius neskaiciuodami nei laiko, nei atlygio. Daugelis savanorių, palikę savo namus ir artimuosius, prisiekė ne tik žodžiais, bet ir savo veiksmais ginti Tėvynę. Jis dar kartą priminė 1991 m. rugpjūčio 21 d. įvykius ir Artūrą kaip nepalaužtos tautos dvasios patriotiškumo pavyzdį.

Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos narys, Lietuvos Nepriklausomybės gynimo Sausio 13-osios brolijos pirmininkas Kaspars Genzbigelis kreipėsi į Seimo pirmininkę ir dalyvaujančius renginyje Seimo narius dėl Vilniaus mieste ant Žaliojo tilto stovinčių sovietinių skulptūrų. Šie monstroi stovi Lietuvos sostinės širdyje ir žeidžia žuvusiųjų už Lietuvos laisvę atminimą. Nukentėjusius nuo sovietinio teroro žmones dar slegia kruvini monstrų batai, nes nuo jų ir šiandien sklinda propagandinis melas. Todėl Seimo nariai turi apsispręsti, kad šie svetimkūniai išnyktų iš Vilniaus miesto ir Lietuvos.

Apie skaudžias problemas kalbėjo atsargos pulkininkas Arūnas Dudavičius. Pirmiausia – apie pagarbą žuvusiems ir kodėl taip svarbu juos prisiminti, nes vienas iš patriotizmą ugdančių veiksnių yra pagarpa kritusiems už laisvę. Savanorių, partizanų, karių, šaulių kapų tvarkymas turėtų būti kiekvieno dalinio, kiekvieno kario garbės reikalas. Atsargos pulkininkas žiniasklaidoje neradęs nė vieno straipsnio apie Maskvos pučą, vykusį prieš 23 metus, kuris kaip tik susijęs su šios dienos paminėjimu ir buvo labai grėsmingas Lietuvai ir kitoms Baltijos valstybėms.

Ir dar vieną priekaištą Krašto apsaugos ministerijai išsakė pulkininkas – tai nepagarba Lietuvos kariuomenės kūrėjams savanoriams. Kariai, turintys didžiausią patirtį, dėl nesibaigiančių reformų turi trauktis iš krašto apsaugos sistemos. Nepriklausomybės pradžioje gavę tarnybinius butus, dabar gąsdinami iškeldinimu. Nors netoliese, Ukrainoje, vyksta nepaskelbtas karas, mūsų Užsienio reikalų ir Krašto apsaugos ministerijos vadovai nesiruošia galimiems pavojams pasitikėdami tik NATO jėgomis. Sukurti teritorinės gynybos pagrindai, planai, mokymai jau nuo 2001 m. buvo sunaikinti.

Todėl norint minimaliai sustiprinti krašto apsaugos sistemą, ats. plk. A. Dudavičius siūlo gražinti privalomąją pradinę karo tarnybą, padidinti karių savanorių skaičių krašto apsaugos savanorių pajėgose nuo 4 000 iki 12 000, tinkamai juos aprūpinti uniformomis, neperšaukamomis liemenėmis, šalmais, naktinio matymo prietaisais, naujausia ginkluote, pernešamomis prieštankinėmis ir priešlėktuvinėmis sistemomis. Atkurti karo prievolės administravimo tarnybą, centrus, mobilizacinio rezervo apskaitą pagal specializaciją, kariuomenės atstovams sustiprinti ryšius rajonuose su valstybinėmis ir visuomeninėmis organizacijomis. Taip pat stiprinti ir plėsti Lietuvos šaulių sąjungą, kuri apimtų visą Lietuvos teritoriją. Pulkininkas pabrėžė, kad patriotizmo sąvoką kaip trispalvę vėliavą būtina iškelti aukštai ir garbingai nešti per Lietuvos žemę.

Paminėjimo dalyviai galėjo apžiūrėti surengtą parodą „Lietuvos savanoriai kovoje už Lietuvos laisvę“, skirtą kario savanorio Artūro Sakalausko atminimui, pasižiūrėti jam skirtų trumpametražių filmų. Genovaitė Sakalauskienė pakvietė visus pasivašinti jos keptais pyragais, išgerti kavos ir arbatos. Dar ilgokai žmonės nesiskirstė, kalbėjosi, diskutavo apie praėjusius ir dabar gresiančius Lietuvai pavojus. □